№ 63 Ապրիլ 15 (27) 1880 Ապրիլ 15 (27) № 63

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԵՍԱԿ

Տարեկան գինը 10 բուբլի, կէս տարվանը 6 բուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յոդաբաշխագիրք դիմում են ուղղակի Редакція „Мешекъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և ազգ տօներից)

Ձեռագրութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով

Ձեռագրութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ամ պարտաւորութիւնն է։—Ներքին տեսութիւն։ Դանակ Գանձակից։ Նամակ Գյորգեւ։ Վերջին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Թիւրքիա։ Նամակ Գերմանիայից։—«Մշակի» հեռագիրներ։ — Ցոյցարարութիւններ։— Բանտարկեալներ։ Խնդիր։

ՈՒՄ ՊԱՐՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆ Է

Մեր անցեալ համարում խօսելով այն փողերի վրա, որոնք հաւաքվեցան վերջին պատերազմի ժամանակ Աշկերտի գաղթականների անունով, բայց մինչև այժմ պահվեցան Էջմիածնի մէջ և չը տրվեցան ողորմելի աշակերտներին, մենք ասացինք թէ ում պարտաւորութիւնն է պահանջել թէ այդ փողերը, և թէ այն գումարները, որոնք գուցէ մնացին ուրիշ տեղերում, օրինակ, ինչպէս ասած ենք, Ս. Պետերբուրգում և հասցնել ուր հարկն է։

Դա այն մանուկ ազգի պարտաւորութիւնն է, որ կազմվեցաւ Թիֆլիսում ռուս-թիւրքաց պատերազմի ժամանակ։

Հայ գաղթականներին օգնող այդ մանուկ ազգը, հասատավեցաւ կառավարութենից և տակաւին լուծված չէ մինչև այսօր, ուրեմն իրաւունք ունի գործելու։

Էջմ մանուկ ազգը կարող է և պէտք է դիմել նամակներով Էջմիածին, Պետերբուրգ, Մոսկվա և այլ տեղեր, որտեղ որ կարծում է թէ կան դեռ ևս փողեր յօգուտ գաղթականների ժողոված, — և պահանջել այդ փողերը։ Մանուկ ազգը կատարեալ իրաւունք ունի այդ անելու, մենք ասելի կանենք, դա նրա անմիջական պարտաւորութիւնն է, որպէս մի պաշտօնական հիմնարկութեան, մի հիմնարկութեան, որ ճանաչված է կառավարութիւնից, հաստատված է նրանից և տակաւին լուծված չէ։

Թող մանուկ ազգը պահանջի փողերը, որտեղ նրանք կան, պահանջի Էջմիածնից նրա մնացած մնացած և յօգուտ գաղթականների հաւաքած 17,000 բուբլ գումարը և ուրիշի այդ փողերը թիւրքաց Հայաստանի սոխատանջներին խրնամող մանուկ ազգին։

Մինչև այժմ մանուկ ազգը թոյլ գտնվեցաւ իր անմիջական պարտաւորութիւնների մէջ, թող գտնէ այժմ դրստ իր արած ընթացքը....

Մանուկ ազգը կարող էր հաւաքել և շրջելիներ, մերկ և տարուրվում է, զուարճանում է իր խաղալիքով այնքան ժամանակ մինչ, քանի չէ ճանաչացել, երբ ճանաչացաւ, ձեռքի ունեցածը կը կորցրէ, դէն կը գցէ և մի ուրիշը կուզէ։

Պէտք թողնում Էջմիածնի համար իր էր, առարկայ էր, որ սեպհականում էր միայն իր առաջանակաց զուարճութեան, իր առաջանակաց բաւականութեան հաւար։—տեսաւ նրանից ասելի գեղեցիկը, նա պատրաստ էր թողնել առաջինը և ապահով երկրորդը ձեռք բերելու համար։ Նրա վերջին վճռը ընկել էր Լաչայի վրա։ Բայց ինչու այդպիսի անարդիւ և սատանայական ճանապարհներով էր ապահովում հասնել իր նպատակին։ Մինչ չէր կարող ուղղակի առաջարկութիւն անել նրա հօրը և խնդրել աղջկայ ձեռքը։

Թոմաս Էֆէնդին յաջողապար էր վարվում կնոջի բոլոր պէտքերի և պահանջների մէջ, նը-պատակին հասնելու համար, նա իր առանձին զորձելու եղանակն ունէր։

Թոմաս Էֆէնդին հարստաւորիչ էր։ Հարստաւորիչը ուզիղ ճանապարհներով չէ դիմում նպատակին։ Նա չը ինում է ծանուցումներ մէջ, Հարստաւորիչը այն տեսակ օրորդներից է, որ որոշապիներ է լարում, ցանցեր է դնում, ծուղակներ է կազմում իր որսը բռնելու համար։—Բարոյական հարստաւորութեան մէջ Թոմաս Էֆէնդին նոյն կերպով էր վարվում։ Նա ապահովում էր մի անմեղ աղջկայ սէրը որսալ դիւական խորամանկութիւններով։ Նա ապահովում էր Լաչայի հօրը մի ապիսի անելիների դրութեան մէջ դնել, որ հարկաւոր էր կանչել, ուսուցված մեր իր աղջիկը Էֆէնդուն տալ։

Թոմաս Էֆէնդին Լաչայի վրա նայած էր, որպէս իր հօր սեպհականութեան վրա,—որպէս նրա մշակութեան մի բերքի վրա։ Նա, որին կապտանում, գիտէր, թէ ինչ միջոցներ պէտք է գործադրել գիւղացու մշակութեան բերքը ձեռքից խլելու համար։ Նա գիտէր, որ մինչև գիւղացուն չեռ տանջվում, չեռ չարչարում, և նրա բոլոր ընդդիմադրութեան ուժերը նրանից չեռ խլում,—նա չէ յօժարվում իր ախտասարի արդիւնքը, իր ստացվածքը ձեռքից բաց թողնել։—Այդ մտքով Թոմաս Էֆէնդին կապեց, կաշկանդեց ծերունի խաչոն այնպիսի անլուծելի հանգոյցներով, որ նրանք միայն կարող էր բաց անել։

Մատնելով նրան իր օրդիների հետ որպէս քաղաքական յանցաւորներ, որպէս մի խռովարար մարդու դաւակիցներ, որպէս նրանց անուն պատերազմի ժամանակ լրտես պատնդնեց,—Թոմաս Էֆէնդին մի երկրորդ Նպատակ ևս ունէր, այն է, դրանով ցոյց տալ մարդ կառավարութեան իր հաստատութիւնը և մատնացած մեծ ծառայութիւնը։ Միւս կողմից, ասել ծերունի խաչոնոս, եթէ Լաչային ինձ չը տան, դու և քո որդիներդ կախված կը բարձրանաք, քո տունը կը բռնվով կայրեն և քո հարստութիւնը կը գրաւեն... Ես միայն կարող եմ փրկել ձեզ և իմ վարձատրութիւնը պէտք է լինի գեղեցիկ Լաչան...

Այդ բոլորը կարող էր նրանցից չարգրծը։ Նա իր ձեռքում ունէր մի փամփուշտ, որ ամենապարզ ապացոյց էր Նրա մատնութիւնների համար,—դա էր ծերունի խաչոի տան պատարանի մէջ թաղված խուրջինը, որի մէջ պահված էին պ. Պալմանի թղթերը։ Իսկ պատարանի երկաթի դռան բանալին Էֆէնդին իր գրպանումն ունէր։

Բայց նա դեռ ևս չէր ցանկանում չարչարելը։ Նա ասելիք էր, որ Լաչայի հօր յաջողութիւնը սատանայ դիրքին էր։ Բայց նա տեսնում էր իր առջև մի ասելի դիր ախոյան—Վարդանին։ Ինչպէս այն օրից, երբ Վարդանը Յոսեփանիի պատանեակ այնպէս կատաղի կերպով յարձակվեցաւ Էֆէնդու վրա,—այս վերջինս հասատացած էր, որ Վարդանի և Յոսեփանիի մէջ կայ մի ներքին կապ, թէ այդ երկուսը սիրում են միմեանց։ Բայի դրանից, նա գիտէր, որ Վարդանը մեծ համակրութիւն է վայելում ծերունու ընտանիքի մէջ, և նրանք մեծ ուրախութեամբ իրանց աղջիկը նրան կը տային։ Իսկ եթէ չը յաջողվին տալ բանական էր, որ աղջիկը սիրում էր, և Վարդանը, իբրև կանոնաւորապէս, կը վարվէր նրա հետ, որպէս մի ազնիվված ասպարդի հետ, սպասիր, մի գիշեր կը վեր առնէր և կը փախցնէր։ Եւ այդ կատարելու համար Վարդանը բանական քաջութիւն և համարձակութիւն ունէր։—Այդ բոլորը մտածում էր Էֆէնդին։ Որոնում էր պէտք էր անել երիտասարդի դիտաւորութիւնները խափանելու համար—պէտք էր նրան մի կերպով այս գիրքից հեռացնել, և հեռացնելու կատարութեան զինուորների հանդիսութեան ներքոյ, որ նա չը կարողանայ Լաչային իր հետ տանել։ Այդ էր պատճառը, որ Թոմաս Էֆէնդին մատնեց Վարդանին որպէս ռուսաց լրտես։

Բայց թիւրքաց կանանոցի խաչոի որդիներից երկուսն միայն Հայրապետն և Ապրոն։ Մինչ նրան յայտնի էր, թէ այդ երկուսը

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱՆՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

ԻԲ.

Թոմաս Էֆէնդին դեռ մանուկ միայն իրան հասած էր համարում իր նպատակին։ Նրա դիտաւորը նպատակը տակաւին մնացել էր անկատար։ Ասեփանիի աղջիկ լինելը նա վաղուց գիտէր։ Նրան յայտնել էր մի դարձ քահանան, տէր-Մարուքը, որ մի օր Էֆէնդու ծոց մտնի դրաւորված լինելով, և արդեւնութեան մէջ իրան կորցնելով, յայտնեց գաղտնիքը, որի մասին տեսել էր մի ամ ծանուկ պաներ։ Ապրից Թոմաս Էֆէնդին տիրում էր Լաչային։

Բայց թէպէտ բան էր այդ բարոյապէս փչացած մարդու մէջ ակը.—քաղցի և ծարաւի բնական զգացմունք։ Կերաւ, խմեց, դիտացաւ.—և անմի կարկը անցաւ։ Նա գոհ է, երբ կրքերը յագեցած են լինում։ Մերոյ հոգեկան և իդեալական կողմերը անմասնելի էին Թոմաս Էֆէնդուն։ Ակը նրա մէջ լոկ անասնական ցանկութիւն էր։ Նա իր կնոջը Թուրքերի հետ անցկացնելով, սեպհականել էր նրանց բոլոր բարոյական յատկութիւնները։ Գեղեցիկ կնոջ, սիրուն աղջիկը մանուկական հնամար նազելիի դրաւիչ ուժարարներ են, որպէս խաղալիքներ երեխաների համար։ Երեխան հրաւ-պէս իր հօր սեպհականութեան վրա.—որպէս նրա մշակութեան մի բերքի վրա։ Նա, որին կապտանում, գիտէր, թէ ինչ միջոցներ պէտք է գործադրել գիւղացու մշակութեան բերքը ձեռքից խլելու համար։ Նա գիտէր, որ մինչև գիւղացուն չեռ տանջվում, չեռ չարչարում, և նրա բոլոր ընդդիմադրութեան ուժերը նրանից չեռ խլում,—նա չէ յօժարվում իր ախտասարի արդիւնքը, իր ստացվածքը ձեռքից բաց թողնել։—Այդ մտքով Թոմաս Էֆէնդին կապեց, կաշկանդեց ծերունի խաչոն այնպիսի անլուծելի հանգոյցներով, որ նրանք միայն կարող էր բաց անել։

Մատնելով նրան իր օրդիների հետ որպէս քաղաքական յանցաւորներ, որպէս մի խռովարար մարդու դաւակիցներ, որպէս նրանց անուն պատերազմի ժամանակ լրտես պատնդնեց,—Թոմաս Էֆէնդին մի երկրորդ Նպատակ ևս ունէր, այն է, դրանով ցոյց տալ մարդ կառավարութեան իր հաստատութիւնը և մատնացած մեծ ծառայութիւնը։ Միւս կողմից, ասել ծերունի խաչոնոս, եթէ Լաչային ինձ չը տան, դու և քո որդիներդ կախված կը բարձրանաք, քո տունը կը բռնվով կայրեն և քո հարստութիւնը կը գրաւեն... Ես միայն կարող եմ փրկել ձեզ և իմ վարձատրութիւնը պէտք է լինի գեղեցիկ Լաչան...

Այդ բոլորը կարող էր նրանցից չարգրծը։ Նա իր ձեռքում ունէր մի փամփուշտ, որ ամենապարզ ապացոյց էր Նրա մատնութիւնների համար,—դա էր ծերունի խաչոի տան պատարանի մէջ թաղված խուրջինը, որի մէջ պահված էին պ. Պալմանի թղթերը։ Իսկ պատարանի երկաթի դռան բանալին Էֆէնդին իր գրպանումն ունէր։

Բայց նա դեռ ևս չէր ցանկանում չարչարելը։ Նա ասելիք էր, որ Լաչայի հօր յաջողութիւնը սատանայ դիրքին էր։ Բայց նա տեսնում էր իր առջև մի ասելի դիր ախոյան—Վարդանին։ Ինչպէս այն օրից, երբ Վարդանը Յոսեփանիի ձեռքից Էֆէնդուն մատնացուցիչ լիներ և բարկութեամբ դուրս ձգել լուսամուտից,—ինչպէս այն օրից, երբ Վարդանը Յոսեփանիի պատանեակ այնպէս կատաղի կերպով յարձակվեցաւ Էֆէնդու վրա,—այս վերջինս հասատացած էր, որ Վարդանի և Յոսեփանիի մէջ կայ մի ներքին կապ, թէ այդ երկուսը սիրում են միմեանց։ Բայի դրանից, նա գիտէր, որ Վարդանը մեծ համակրութիւն է վայելում ծերունու ընտանիքի մէջ, և նրանք մեծ ուրախութեամբ իրանց աղջիկը նրան կը տային։ Իսկ եթէ չը յաջողվին տալ բանական էր, որ աղջիկը սիրում էր, և Վարդանը, իբրև կանոնաւորապէս, կը վարվէր նրա հետ, որպէս մի ազնիվված ասպարդի հետ, սպասիր, մի գիշեր կը վեր առնէր և կը փախցնէր։ Եւ այդ կատարելու համար Վարդանը բանական քաջութիւն և համարձակութիւն ունէր։—Այդ բոլորը մտածում էր Էֆէնդին։ Որոնում էր պէտք էր անել երիտասարդի դիտաւորութիւնները խափանելու համար—պէտք էր նրան մի կերպով այս գիրքից հեռացնել, և հեռացնելու կատարութեան զինուորների հանդիսութեան ներքոյ, որ նա չը կարողանայ Լաչային իր հետ տանել։ Այդ էր պատճառը, որ Թոմաս Էֆէնդին մատնեց Վարդանին որպէս ռուսաց լրտես։

Բայց թիւրքաց կանանոցի խաչոի որդիներից երկուսն միայն Հայրապետն և Ապրոն։ Մինչ նրան յայտնի էր, թէ այդ երկուսը

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆԶԱԿԻՑ

15 փետրվարի

Ամբրոսիա վարդապետը, Աւարտեան երկրագործական երեսփոխանական ուսումնարանի տեսուչը Գանձակից ժողոված գումարը ուղարկեց Թիֆլիսի մանուկ ազգին, որքան յիշում ենք վարդապետի գրառումներից՝ նա պատրաստված է բոլոր քաղաքներից ժողոված գումարները դրկել յիշեալ մանուկ ազգին, որի անունն է Սրբոյ Յովհաննիսեանք — «Փորձ» խմբագիրը, մենք չատ լուսով էինք, որ պ. Յովհաննիսեանը, իբրև Թարգման հանդարակութեան, նման միւս խմբագիրների կը յայտնէր հասարակութեանը թէ՝ որքան փող և ժողովվել այդ նպատակաւոր։ Ապրված հարկից վստահանում ենք լինելով պ. Յովհաննիսեանցից յայտնել ի լոյս հասարակութեան, թէ՝ որ քաղաքից որքան է ստացվել և ուր է գնացել, և թէ բոլոր քաղաքներից ժողովվածները դրված են իրեն թէ չէ, իսկ եթէ չատ տեղերից իրեն չեն հասցրել (ինչպէս լսած ենք), այն ժամանակ մեք ևս ցանգ սրտի միանալով «Մշակ» լրագրի այն նամակագիրների հետ, որոնք կարծիքներ յայտնելով ճանաչացնում էին հասարակութեանը նորա բնաւորութեան հետ, երևան կը հանենք քաղաքից ամէն դասակարգի մարդկանց չրմոնդների չէնչոցը, որոնց համբերութիւնը հանելով վերջին կէտին, կամենում են մշակներ գտնել իրենց տուած նուիրատուութիւնը վարդապետից յետ ստանալու մասին։

«Մշակ» լրագրում տպված «Հայրիկ հաց, Հայրիկ հաց» բառերը վանայ մեր եղբարց սովալուների մասին կարծակի պէս խրեցին ամէն մի զգայուն հայի սրտի մէջ, քաղաքիս յանցող վարդապետը ևս չը մնաց անտարբեր, իսկոյն թերթեր բաժանեց քահանաներին, որ նոքա որքան կարողանան ազատանն չուտով փող ժողովել յօգուտ վանեցոց։ մեր Գանձակը, որ երբէք այսպիսի դէպքերում յետ չէ մնացել ուրիշ քաղաքներից, այս անգամ ևս չը կամեցաւ յետ մնալ, չը նայելով, որ իր մէջ էլ սիրում է սաստիկ թանգութիւն, սորոգորութիւնը դեռ չարունակվում է, միայն կը ցանկանայինք և մեր համոյտ խորհուրդը կառաջարկէինք մեր հայր վարդապետին, որ չատ լաւ և բարեբարութիւն արած կը լինէր, եթէ ժողովված գումարը ուղղակի «Մշակ» լրագրի միջոցով (որով գործակալութիւնը արդէն յանձն առած է) հասուցանէ վանեցոց և ոչ կոնսիստորի կամ Պետոցի։

Շատերը հաւատացնում են, որ քաղաքիս անցեալ տարիների արած նուիրատուութիւնը յօգուտ Աւլակերտի սովալուսի գաղթականների դեռ չարդ պահվում է սուրբ Պետրի գանձարանում ?? Եթէ իրաւ է այս լուրը չատ մեծ օգնութիւն արած կը լինի Նորին Վեհափառութիւնը, եթէ այդ գումարը ուղղակի տեղերին վանայ սովալուսներին և փախանակ այդ գումարի Էջմիածնի ամբարից ցորեն գրվի, որի մասին, ինչպէս լսում է, քաղաքիս հասարակութիւնը ևս մտադիր է գրաւոր խնդրել Վեհափառ կաթողիկոսի ողորմութիւնը և օգնութիւնը. չատ հաճանան է կարծել, որ Վեհափառ կաթողիկոսը չի մերժի իր որդոց օրինաւոր խնդիրը։

Քաղաքիս քանդութեան և հիւանդութեան լուրի սարսափը բաւական չէ քաղաքացոց համար, խաչի զուլերն (հմայանոցներն) էլ միւս կողմից են դող և վախ ձգում ազգի սրտի մէջ և աւելորդ ծախերի ենթարկում. օրերումս քաղաքումս երևացել է մէկ գէնաչէնցի երիտասարդ, նա գիտէ ուխտաւորների մեռ որտեղ ժողովվում են չատ կանայք և կամ մանաւոր տեղերում ուշադիր փնտրել խուսել գանգատ ընդհանուր դուրսկութիւններ, Երկրի ամառութեան, պակասութեան, ցամաքութեան, քանդութեան, հիւանդութեան, կոտորվածի, մահվան և ուրիշ բաների վրա, ապա մանաւորելով իր խոսակցութիւնը, մէկին ասանում է որդոց մահ, եթէ նա չէ կատարում իր

Ծայրագեղութիւնը հանցեր։ Նա համոզված էր, որ Լաչայի հոր յաջողութիւնը սատանայ դիրքին էր։ Բայց նա տեսնում էր իր առջև մի ասելի դիր ախոյան—Վարդանին։ Ինչպէս այն օրից, երբ Վարդանը խլեց Սասփանիի ձեռքից էֆէնդուն մատնացուցիչ լիներ և բարկութեամբ դուրս ձգել լուսամուտից,—ինչպէս այն օրից, երբ Վարդանը Յոսեփանիի պատանեակ այնպէս կատաղի կերպով յարձակվեցաւ Էֆէնդու վրա,—այս վերջինս հասատացած էր, որ Վարդանի և Յոսեփանիի մէջ կայ մի ներքին կապ, թէ այդ երկուսը սիրում են միմեանց։ Բայի դրանից, նա գիտէր, որ Վարդանը մեծ համակրութիւն է վայելում ծերունու ընտանիքի մէջ, և նրանք մեծ ուրախութեամբ իրանց աղջիկը նրան կը տային։ Իսկ եթէ չը յաջողվին տալ բանական էր, որ աղջիկը սիրում էր, և Վարդանը, իբրև կանոնաւորապէս, կը վարվէր նրա հետ, որպէս մի ազնիվված ասպարդի հետ, սպասիր, մի գիշեր կը վեր առնէր և կը փախցնէր։ Եւ այդ կատարելու համար Վարդանը բանական քաջութիւն և համարձակութիւն ունէր։—Այդ բոլորը մտածում էր Էֆէնդին։ Որոնում էր պէտք էր անել երիտասարդի դիտաւորութիւնները խափանելու համար—պէտք էր նրան մի կերպով այս գիրքից հեռացնել, և հեռացնելու կատարութեան զինուորների հանդիսութեան ներքոյ, որ նա չը կարողանայ Լաչային իր հետ տանել։ Այդ էր պատճառը, որ Թոմաս Էֆէնդին մատնեց Վարդանին որպէս ռուսաց լրտես։

Բայց թիւրքաց կանանոցի խաչոի որդիներից երկուսն միայն Հայրապետն և Ապրոն։ Մինչ նրան յայտնի էր, թէ այդ երկուսը

բերնով ասած սուրբի պատգամը, մի ուրիշ ամալ կնոջը խոստանում է զանակ պարգևել, եթէ նա եօթն անգամ կը գնայ Բանապիսն ուխտատեղին (Գանձակից հեռի է մօտ 40 վերստ), երկրորդի հետ խոստանում է հաշտցնել այս ինչ ուխտատեղին, որ խռոված է նրանից, եթէ նա աղաչանքով զոհ կը մատուցանէ, երրորդին կը ներուի իր մեղքերը, որ նա համարձակվել է կասկած յայտնել Ղուլի (իր) դէմ, եթէ նա մէկ լաւ չաղ ոչխարակ պոգաւոր ոչխար կը զոհէ, իսկ ինքն (զոհողն) ոչ մի կոտր անգամ չի ուտի նորանից, չորրորդին՝ թէ նա իր հիւանդը անկողնից կը կանգնի, եթէ խոստանայ այս ինչ Պապ ասացեալ տունը նորոգի և ուխտատեղի շինի. Վեցերորդ սպառնում է մի քահանայի անդամալոյծ անելն, եթէ չի դադարի նորա ծառայի (զուլի) վրա բարեսաղլուց և այլ այսպիսի բազմատեսակ ծակ մարգարէութիւններ։ Ցաւելով պէտք է խոստովանել, որ մեր նախայայրմանդով լի ամբոխը մեծ հաւատ է ընծայում այդ խարեբային, և սիրէ կարով են չը կատարել նորա պատուէրը։ Մի բան մեզ չատ զարմացնում է, որ մեր քաղաքային պոլիցիան (ոստիկանութիւնը) ուշադրութիւն չէ դարձնում այսպիսի խարեբաների վրա. չար լեզուները կամենում են հաւատացնել, որ իրը այս երիտասարդը խրատ է տացել մի բարձր իրաւանց տէր հոգեւորականից, որ իր գործունէութեան ասպարէզը առաւել ևս ընդարձակէ, միայն ևս վեմ հաւատում։

Նամակս երկարանալու պատճառաւ ցորեանի մասին քաղաքումս կազմված մասնաժողովի գործունէութեան նկարագրութիւնը թողում եմ յաջորդ նամակիս։

Շ.

ՆԱՄԱԿ ԴՈՐՈՒՑ

Մարտի 25-ին

Ցանձնաժողովն ժողովարարութեան յօգուտ Վանայ սովիոց Դորի քաղաքում - մինչև այսօր հաւաքած ունենալով 1051 ր., սորա հետ պատրաստ ունի ուղարկելու խմբագրութեանդ մի հազար բուրլի և նուիրատուաց ցուցակը, խնդրելով փոփոխել հասուցանել ուր հարկ է, իսկ անունները տպագրել լրագրիդ առաջիկայ համարներում.— ժողովարարութիւնը տակաւին չարունակվում է։— Մնացած 51 ր. ևս կուղարկուի իր ժամանակին հաւաքելի դրամց հետ։

Ահա նուիրատու անձանց անունները։

Յակովբ Կիմիրզեանց 15 ր., Զաքարիա Տէր-Մինասեանց 15 ր., Գրիգոր Ամիրեանց 25 ր., Գրիգոր Թումանեանց 25 ր., Մովսէս Տէր-Սահակեանց 15 ր., Գալուստ Ստեփանեանց 15 ր., Նիկոլ Դանիելեանց 10 ր., Գէորգ Ռոմանեանց 15 ր., Յովհաննէս Ամիրազանց 10 ր., Աղէքսանդր Յակոբեանց 30 ր., Յակոբ Ղազանեանց 10 ր., Զաքարիա Տէր-Ստեփանեանց 10 ր., Սողոմոն Միրիանեանց 6 ր., Ստեփան Գալստեանց 5 ր., Բայանդուր Ղազանեանց 5 ր., Զաքարիա Շարիմանեանց 4 ր., Անյայտ ումն 10 ր., Սահակ Բէժանեանց 5 ր., Նիկողայոս Մէլիքեանց 5 ր., Միքայէլ Ցատանց 8 ր., Յակոբ Գալստեանց 2 ր., Ստեփաննոս Աւագ քահանայ Տէր-Ստեփանեանց 15 ր., Սահակ քահանայ Տէր-Մինասեանց 5 ր., Միքայէլ Սէգմանեանց 10 ր., Գէորգ Թէվզեանց 10 ր., Յովհաննէս Ղամբարեանց 5 ր., Միքայէլ Միրիանեանց 5 ր., Նիկողայոս Միրիանեանց 5 ր., Ներսէս քահանայ Տէր-Պետրոսեանց 5 ր., Միքայէլ Զամոյեանց 5 ր., Զաքարիա Մուրադեանց 5 ր., Աղայոյ Թութայեանց 5 ր., Յովհաննէս Տէր-Պետրոսեանց 6 ր., Աբրահամ Տէր-Պետրոսեանց 3 ր., Սարգիս Աստուածատրեանց 2 ր., Յովսէփ Աքբասեանց 10 ր., Սվիլոն Բալեանց 3 ր., Դաւիթ Ավետեանց 3 ր., Կարապետ Թուղդուեանց 5 ր., Գասպար Գալստեանց 5 ր., Յովհաննէս Մարկոսեանց 5 ր., Աղարէաս Գալստեանց 5 ր., Աղէքսանդր Ավետեանց և որդին Նորա 50 ր., Դաւիթ Տէր-Ստեփանեանց 5 ր., Յովսէփ Զամոյեանց 5 ր., Դաւիդ Դեկանոզովն 3 ր., Դիմատրի Կորինտելի 5 ր., Աղէքսանդր Դանդարեանց 3 ր., Ստ. Ղազանեանց 10ր., Աբգար Տէր-Յակոբեանց 5 ր., Յակոբ Մարտիրոսեանց 5 ր., Դաւիթ Բարամեանց 2 ր., Յովհաննէս Բարամեանց 5 ր., Յովհաննէս Խաչատրեանց 10 ր., Միքայէլ Դանդարեանց 20 ր., Խաչատուր Գուլիամարեանց 5 ր., Ստեփաննոս Զուրեանց 3 ր., Ստեփաննոս Միրիանեանց 3 ր., Պետրոս Պոխիտոնովն 2 ր., Նասպի Ամիրազանց 10 ր., Զաքարիա Դանդարեանց 5 ր., Գէորգ Դաւիթեանց 2 ր., Աղէքսանդր Դալստեանց 2 ր., Սուլթան Ամիրազանց 6 ր., Յովսէփ Մուրադեանց 3 ր., Աղէքսանդր Բէնեանց 5 ր., Գալիխանդարը թեւզեանց 10 ր., Դաւիթ Բարամեանց 7 ր., Սահակ Բէնեանց 5 ր., Գիգոր Մէլիքեանց 2 ր., Ստեփան Ղուլիկանեանց 1 ր., Գէորգ Օգրոմկիդլեանց 4 ր., Զաքարիա Միրիանեանց 5 ր., Անապատից փախած մի ումն 15 ր., Սարգիս Ղամբարեանց 1 ր., Յովհաննէս Օգրեանց 1 ր., Պետրոս Բուզովն 3 ր., Լուսանկար Պապալեանց 3 ր., Սեպոհ 5 ր., Պետրոս Բայնդուրեանց 5 ր., Վասիլի Դրագնեվիչ 1 ր., Յակոբ Օհանիսեանց 3 ր.։

Կանանց դասից։

Մարիամ Խիմարեանց 15 ր., Նինա Ամիրեանց 25 ր., Մարիկա Ռոմանեանց 10 ր., Անա Տէր-Սուփանեանց 3 ր., Եղիսաբէթ Ավետեանց 2 ր., Անանց Տէր-Պետրոսեանց 3 ր., Եղիսաբեթ Ավետեանց 2 ր., Անանց Մուրադեանց 3 ր., Կիկիկ Զաքարեանց 5 ր., Անանց Մուրադեանց 3 ր., Կիկիկ Զալամքարեանց 3 ր., Սալոմէ Տէր-Սարգսեանց 10 ր., Նատալիա Մեհրարեանց 2 ր., Իշխանուհի Քարատ Թումանեանց 1 ր., Կիկիկ Աքբոյեանց 3 ր., Եկատերինէ Տէր-Յակոբեանց 7 ր., Դաւիթ Տէր-Յակոբեանց 1 ր., Սոփիա Զորզանեանց 1 ր., Նատալիա Ղազանեանց 3 ր., Բարբարէ Ամիրազանց 2 ր., Նատալիա Խիմարեանց 1 ր., Կիկիկ Խիմարեանց 1 ր., Մարիա Խիմարեանց 1 ր., Սալոմէ Խիմարեանց 1 ր., Անանց Խիմարեանց 1 ր., Աննա Խիմարեանց 3 ր., Մարիամ Միրիանեանց 3 ր., Եղիսաբէթ Տէր-Ստեփանեանց 5 ր., Մաշոյ Միրիանեանց 3 ր., Անեսա Ամիրզեան 1 ր., Անանց Մանդինեանց 3 ր., Սալոմե Բուգրինսկայա 1 ր., Նատալիա Մամիկոնեանց 2 ր., Կատոյ Ագասեանց 5 ր., Մարիա Տէր-Մինասեանց 5 ր., Սոփիա Բայնդուրեանց 1 ր., Մարիամ Ագասեանց 4 ր., Մագդան Ղէվենանց 1 ր., Մարիամ Զաքարեանց 2 ր., Մարիամ Վարդանեանց 1 ր., Մաշա Ագասեանց 2 ր., Մարիամ Ղէվենանց 1 ր., Անանց Լամբեանց 1 ր., Ամալիա Եարալեանց 1 ր., Նատալիա Աէգմանեանց 2 ր., Մաշոյ Յակոբեանց 1 ր., Դարոյ Աւագեանց. 1 ր., Շուշան Մամասախլիսեանց 2 ր., Շուշան Արշակունեանց 1 ր., Մագդան Բարամեանց 3 ր., Դարիա Զամոյեանց 3 ր., Սեմիրամիդա Մաստոյեանց 5 ր., Անանց Դանդարեանց 3 ր., Սաղայ Զուբեանց 2 ր., Նինոյ Զուբեանց 3 ր., Անանց Դաւթեանց 3 ր., Եկատերինէ Թութայեանց 3 ր., Դարեայ Զամբարեանց 4 ր., Մաշոյ Դանդարեանց 5 ր., Մաշիկոյ Սէգմանեանց 3 ր., Մագդան Զամբարեանց 2 ր., Սոփիա Աքբոյեանց 1 ր., Անանց Յակոբեանց 2 ր., Դարիայ Գուզանեանց 1 ր., Բարբարէ Թութունեանց 10 ր., Մարիամ Աքբոյեանց 3 ր., Նատալիա Աքբոյեանց 3 ր., Բարբարէ Զամբարեանց 6 ր., Խանփեր Զամբարեանց 3 ր., Մարգարէ Այվազեանց 1 ր., Նատալիայ Տէր-Ղազարեանց 3 ր., Անանց Տէր-Ղազարեանց 1 ր., Մարիամ Բալեանց 1 ր., Անյայտ ումն 1 ր., Անյայտ ումն 1 ր., Նինոյ Բէգարբէգեանց 5 ր., Հռիփսիմէ Ամիրեանց 10 ր., Անյայտ ումն 5 ր., Սոփիայ Թուղդուեանց 3 ր., Նինայ Ավիազանց 15 ր., Թիհամիր Ավագեանց 3 ր., Գեղեան Բէգալեանց 3 ր., Կիկիկ Մարգոսեանց 3 ր., Մաշիկայ Միրիանեանց 2 ր., Անյայտ ումն 5 ր., Անանց Դաւթեանց 1 ր., Մագդան Զալուեանց 1 ր., Անյայտ ումն 1 ր., Դարիկս (վրացի) 1 ր., Յէզոնց Մելքոնեանց Ցանգրիգոնց-Զալոզովայ 3 ր., Սոցիոս Մահարամբէոնց 1 ր., Յնանց Յանլոր Մաշքաշվիլոյ 10 ր., Յնանց Գաբրիել Ամիրզեանց 20 ր., Սոցիոս Ամիրզեանց 5 ր., Գրիգոր Դաւիթեանց 2 ր., Սուլթան Ամիրազանց 6 ր., Յովսէփ Մուրադեանց 3 ր., Աղէքսանդր Բէնեանց 5 ր., Գալիխանդարով թեւզեանց 10 ր., Դաւիթ Բարամեանց 7 ր., Սահակ Բէնեանց 5 ր., Գիգոր Մէլիքեանց 2 ր., Ստեփան Ղուլիկանեանց 1 ր., Գէորգ Օգրոմկիդլեանց 4 ր., Զաքարիա Միրիանեանց 5 ր., Անապատից փախած մի ումն 15 ր., Սարգիս Ղամբարեանց 1 ր., Յովհաննէս Օգրեանց 1 ր., Պետրոս Բուզովն 3 ր., Լուսանկար Պապալեանց 3 ր., Սեպոհ 5 ր., Պետրոս Բայնդուրեանց 5 ր., Վասիլի Դրագնեվիչ 1 ր., Յակոբ Օհանիսեանց 3 ր.։

Կանանց դասից։

Մարիամ Խիմարեանց 15 ր., Նինա Ամիրեանց 25 ր., Մարիկա Ռոմանեանց 10 ր., Անա Տէր-Սուփանեանց 3 ր., Եղիսաբեթ Ավետեանց 2 ր., Անանց Տէր-Պետրոսեանց 3 ր., Եղիսաբեթ Ավետեանց 2 ր., Անանց Մուրադեանց 3 ր., Կիկիկ Զաքարեանց 5 ր., Անանց Մուրադեանց 3 ր., Կիկիկ Զալամքարեանց 3 ր., Սալոմէ Տէր-Սարգսեանց 10 ր., Նատալիա Մեհրարեանց 2 ր., Իշխանուհի Քարատ Թումանեանց 1 ր., Կիկիկ Աքբոյեանց 3 ր., Եկատերինէ Տէր-Յակոբեանց 7 ր., Դաւիթ Տէր-Յակոբեանց 1 ր., Սոփիա Զորզանեանց 1 ր., Նատալիա Ղազանեանց 3 ր., Բարբարէ Ամիրազանց 2 ր., Նատալիայ Խիմարեանց 1 ր., Կիկիկ Խիմարեանց 1 ր., Մարիա Խիմարեանց 1 ր., Սալոմէ Խիմարեանց 1 ր., Անանց Խիմարեանց 1 ր., Աննայ Խիմարեանց 3 ր., Մարիամ Միրիանեանց 3 ր., Եղիսաբեթ Տէր-Ստեփանեանց 5 ր., Մաշոյ Միրիանեանց 3 ր., Անեսա Ամիրզեան 1 ր., Անանց Մանդինեանց 3 ր., Սալոմե Բուգրինսկայա 1 ր., Նատալիա Մամիկոնեանց 2 ր., Կատոյ Ագասեանց 5 ր., Մարիա Տէր-Մինասեանց 5 ր., Սոփիայ Բայնդուրեանց 1 ր., Մարիամ Ագասեանց 4 ր., Մագդան Ղէվենանց 1 ր., Մարիամ Զաքարեանց 2 ր., Մարիամ Վարդանեանց 1 ր., Մաշա Ագասեանց 2 ր., Մարիամ Ղէվենանց 1 ր., Անանց Լամբեանց 1 ր., Ամալիա Եարալեանց 1 ր., Նատալիա Աէգմանեանց 2 ր., Մաշոյ Յակոբեանց 1 ր., Դարոյ Աւագեանց. 1 ր., Շուշան Մամասախլիսեանց 2 ր., Շուշան Արշակունեանց 1 ր., Մագդան Բարամեանց 3 ր., Դարիա Զամոյեանց 3 ր., Սեմիրամիդա Մաստոյեանց 5 ր., Անանց Դանդարեանց 3 ր., Սաղայ Զուբեանց 2 ր., Նինոյ Զուբեանց 3 ր., Անանց Դաւթեանց 3 ր., Եկատերինէ Թութայեանց 3 ր., Դարեայ Զամբարեանց 4 ր., Մաշոյ Դանդարեանց 5 ր., Մաշիկոյ Սէգմանեանց 3 ր., Մագդան Զամբարեանց 2 ր., Սոփիայ

ցանք մի յոդուած, որտեղ նա առաջարկում է կազմել մի բժշկական օգնութեան կոմիտէ վանեցիների համար։ Մի ենթադրեմ ժամանակ մենք ստացանք նրանից 25 ր. նուէր յոդուտ նոյն կոմիտէի։

—

Ստացանք յոդուտ Թիւրքաց Հայաստանի սովալլուկների 2 բուրլ ս. Գարրէն Մարտենից։ Պարոնը ԲԱԳՈՒ քաղաքի բնակիչ է։

—

ՎԼԱԴԻՎԱՎԿԱՍԻՑ ստացանք հետեւեալ նամակը։ «Թէքեան վիճակի երեցաչխները, տեղեկանալով մեր լրագրից Վլադիվաստոկի հայ սովամահ ժողովրդի անտանելի դրութեան մասին, հանգանակութիւն բաց արին, որից զոյացաւ 53 բուրլ. որ և ուղարկում ենք ձեզ, խնդրելով հաղորդել ուր հարկն է։ Մի և նոյն ժամանակ, նուէրատուները պատկանելով զանազան ազգութիւններին, խնդրում են որ այդ մեր նամակը արտատպվի հայ լրագիրներումն։»

—

Ստացանք ՎԼԱԴԻՎԱՎԿԱՍԻՑ 6 բուրլ յոդուտ Վանի սովատանջների հետեւեալ անձինքներից. Մաղեարեան 1 ր., Անդրան 1 ր., Տրեաբեռ 1 ր., Ոսիկեր 5 ր. Ղազարեան զուտի Աւետիքեան 3 բուրլ։ Ընդամենը 6 բուրլ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

Բիւրօնտիլդի մինիստրութեան անկումն և ազատական կուսակցութեան յաղթութիւնը, ինչպէս ներքսական միւս պետութիւններին, նոյնպէս և Թիւրքիային ոչինչ ցաւակցութիւն չեն պատճառում։

Կ. Պոլսում հրատարակվող «Ակիֆ» լրագիրը մի յոդուած է տպել, որից երևում է, թէ ինչպէս է վերարերվում Թիւրքիայի հասարակական կարծիքը Բիւրօնտիլդի մինիստրութեան բաղաքական գործունէութեանը։ «Ակիֆ» լրագիրը այդ քաղաքականութեան վրա հետևեալ մեկնարանները է բարձում։

1) Բիւրօնտիլդի քաղաքականութեան հետևանքներից մէկն այն էր, որ Կասմ-փաշայի մեռ եղած խորհրդի ժամանակ Ռուսաստանի պահանջները յոդուտ Բօլգարիայի հաստատութիւն դան պետութիւնների կողմից։ Որովհետև կայսերական կառավարութիւնը հարկաւոր համարեց չը դնել այդ պահանջները, վից մեծ պետութիւնների գեսպաններին թողին Կ. Պոլիս։

2) Բիւրօնտիլդի քաղաքականութեան միւս հետևանքը այն էր, որ Լօնդոնի պրոտոկոլը սառեցվեցաւ առանց մեր գիտութեան և համաձայնութեան։ Այդ պրոտոկոլի յոդուածներից մէկը պահանջում էր մեզանից արձակել մեր զօրքերը և այն էլ այնպիսի մի ժամանակ, երբ Ռուսաստանը 400—500 հազար զօրք ունի էր կանգնեցրել և զինուորել։ Թիւրքաց կառավարութիւնը դարձեալ ստիպվեցաւ մերժել նրա բարեկամական այդ պահանջը։

3) Բիւրօնտիլդի մինիստրութեան քաղաքականութեան երրորդ հետևանքը այն եղաւ, որ պատերազմը յայտնելու բոլոր, անգլիական դեսպանը Կ. Պոլսում կամենալով ապացուցանել Անգլիայի դէպի մեզ ունեցած մեծ բարեկամութիւնը, խորհուրդ էր տալիս պահել և Բ. Դրանը չը պատերազմել։ Կայսերական կառավարութիւնը նկատելով, որ Անգլիան նոյն խորհուրդներով չէ դիմում Ռուսաստանին, ստիպված եղաւ անուշադիր թողնել Անգլիայի բարեկամական այդ խորհուրդը։

4) Բիւրօնտիլդի քաղաքականութեան չորրորդ հետևանքը այն եղաւ, որ երբ Ռուսաստանը մեզ պատերազմ յայտնեց, Թիւրքիան միայնակ էր և դաշնակիցներ չունէր։ Անգլիան ոչ թէ միայն չաջակցեցաւ, որ Եւրոպան օգնէր մեզ, այլ իր բռնած սառը և անտարբեր դիրքով խանգարեց ամեն տեսակ օգնութիւնը, որ կարող էր մեզ հասնել և այն էլ այնպիսի մի ժամանակ, երբ Բերլինի և Ուեղարիայի հասարակական կարծիքները մեզ չափազանց համակրում էին։

5) Բիւրօնտիլդի քաղաքականութեան հինգերորդ հետևանքը այն էր, որ երբ պատերազմը վերջանում էր, անգլիական դիպլոմատիան նստատեղը մտաւ Միկերիրիան Ֆոնը և պահանջեց, որ նրան թոյլ տրվի անցնել Կարդանելիան նեղուցից։ Բ. Դուռը պատասխանեց, որ իր համաձայնութիւնը կը պարտաւորեցնի Անգլիային պատերազմ յայտնել Ռուսաստանին։ Բ. Դրան այդ պատասխանը առաջի էր տալիս Անգլիային ամենաբիչ գոնեա սպառնալ Ռուսաստանին։ Փոխանակ այդպէս վարվելու, անգլիական նստատեղը անցաւ նեղուցը առանց ուշադրութիւն դարձնելու մեր բոլորի վրա։ Կատարված այդ իրողութիւնից յետոյ Ռուսաստանը շտապեցրեց իր ընթացքը դէպի Կ. Պոլիս և ի նկատի ունենալով Անգլիայի թուլութիւնը և անզօրութիւնը և փոխանակ նրան թշնամի համարելու, սկսեց նրա վրա նայել իբրև դաշնակցի վրա։

6) Բիւրօնտիլդի քաղաքականութեան վեցերորդ հետևանքը էր, որ Բերլինի կոնգրեսի մէջ յաղթողի իրաւունքը բարձր դասվեցաւ, մեր երկիրը բաժանվեցաւ և մեր իրաւունքը զոհվեցաւ։

7) Վերջապէս Բիւրօնտիլդի քաղաքականութեան հետևանքներից մէկն էլ այն էր, որ Կիպրոսի դաշնագրութեան համեմատ մեր ամենաթանկ կղզիներից մէկը անցաւ Անգլիայի իշխանութեան տակ իբրև վարձարութիւն նրա մեզ տուած բարոյական և զորական օգնութեան համար, մինչդեռ մենք բաղդ չունեցանք տեսնել նրա ոչ զորական և ոչ բարոյական օգնութիւնը։ Դրանք են, ասում է վերջը «Ակիֆ» լրագիրը, Բիւրօնտիլդի քաղաքականութեան հետևանքները, որոնք ի հարկէ լաւ դիշատակ չեն կարող թողնել։

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

—

Սարպրուքրդ, մարտ.

Ցանկարնակ մեր հայ եղբայրների սովատանջ և ազնտալի զրութիւնը զրգռեց և մեր եւրոպական հայ ուսանողութեան մէջ նոյն մարդասիրական զգացմունքները, որոնցով հիշում է այժմ մեր իւրաքանչիւր հայրենակիցը։

Եւրոպայում հանգանակութեան գործի համար ընդունվում ասւոդը եղաւ փարզում նոր հիմնված «Հայկական ուսումնասիրաց» ընկերութիւնը, որից և ես դիմեցի ստացայ նոյն գործը գերմանական ուսանողութեան մէջ յոդորելու։ Պրոմպտիալ չտապում եմ հասցնել ձեզ իմ հանգանակութեան արդիւնքը, որին մասնակցեցին այստեղի համալսարանի իմ մի քանի բարեկամները։ Շնորհակալութիւն յայտնելով այդ պարոնեներին, խնդրում ձեր լրագրի մի փարթի անկիւնը տնօրէնք նրանց անուններին։ Z. G. Jolos 4 ֆ., G. Wartanian 2 ֆ., P. Chr. Hansen 1 ֆ., Frau Kayser 1 ֆ., Louis Bazin 60 սանտիմ, E. Struck 1 ֆ. 25 սանտ., Dr. Ascherodt 2 ֆ. 50 սանտ., Rosenberg 2 ֆ. 50 ս., Schnackenburg 1 ֆ. 25 ս., E. Hansen 2 ֆ. 50 ս., Knorrsche Tischgesellschaft 2 ֆ. 50 ս., Herzog Georg von Mecklenburg 6 ֆ. 25 ս., Oberst Tilo 12 ֆ. 50 ս., Aw. Ar. 6 ֆ.։ Գումարն է 45 ֆրանկ 85 սանտիմ (ռուսաց փոխով 17 բուբլ) որ կը կարգադրէք ըստ հարկին։

Ա. Ա.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆՑ

ՄՈՍԿՎԱ, 11 ապրիլի։ Երէկ, ապրիլի 10-ին Մոսկվայի զինուորական դատարանը վերջացրեց Սարտյանովի լիցքի վից ուսանողների գործը, որոնք մեղադրվում էին պետական յանցանքների մէջ։ Ամբոխ հետևաղ է. Սարատովին ուղարկել խելագարների տունը վարձելու համար։ Կոզլրեսվին և Բլյոսկիսովին ենթարկել տաժանակիր աշխատանքների առաջինին ութ տարով, երկրորդին չորս տարով։ Սարատովի քաղաքային ուսումնարանի ուսուցչ Անտուշեվին ենթարկել տաժանակիր աշխատանքներին վեց տարով։ Սարատովի սեմինարիայի ուսանողներին։ Վինոգրադովին բանտարկել երեք ամսով, Բոգոլյուբովին մի ամսով։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 ապրիլի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 37½ կ., երկրորդ 92 ր. 87½ կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. 12½ կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 226 ր., երկրորդ 220 ր. 50 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 62½ կ., երկրորդ 90 ր. 87½ կ., երրորդ 90 ր. 75 կ., ոսկի 7 ր. 80 կ։ Ռուսաց 1 բուբլ Լոնդոնի վրա արժէ 25 13/16 պէնս, ռուսաց 100 ր. Գերմանիայի վրա արժէ 127 մարկ 25 պֆ., Համբուրգի վրա 215 մարկ, Փարիզի վրա 265 ֆր. 25 սանտիմ։ Տրամադրութիւնը ամուր է։

ԼՈՆԴՈՆ, 12/24 ապրիլի։ Երկի երեկոյան Գլադստոն տեսակցութիւն ունեցաւ Բիաքոնսֆիլդի հետ և նոր մինիստրութիւն կազմելու յանձնարարութիւն ընդունեց։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 ապրիլի։ Նշանակվեցաւ Գարանիսի առոյգութիւնը հետզհետէ լաւանում է։

ԼԱՐՈՒՆ, 11 ապրիլի։ Սարիյատի զորաբաժնի առաջապահները մտան Դաղնի, 15,000 աֆղանցիներ յարձակվեցան Սարիյարի վրա, բայց հետ մղվեցան։ Աֆղանցիները զոհվեցին 1,000, իսկ անպտիսցիները 132 մարդ։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 10/22 ապրիլի։ «Levant Herald» լրագիրը դադարեցրած է Հայաստանի մասին յոդուածի տպագրումը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 ապրիլի։ Երէկ վերջացաւ Վիսլենեվների գործը։ Դատարանը վճռեց ենթարկել տաժանակիր աշխատանքների գործարանների մէջ հետևեալ անձինքներին. Վիկտոր Վիսլենեվին և Կաուտզովին 4 տարով, Վլադիսլավ Վիսլենեվին 10 տարով։ Դատարանը վճռեց միջնորդել, որ այդ պատիժը աքսորանքով փոխարինվի։ Կասատկայա, Սարբոշեվիչ, և Մոսոնեվա արդարացրած են։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՍՊԵՐՈՒՆ

ռունին, ձեռքը պարզելով դէպի զինուորները, որոնք դեռ չէին դադարել իրանց անիրաւ վարմունքից։

—Գիժին տարան հարամներ, ասաց դյուղեղ մեր ամենից լաւ էր։—Ի՞նչ պիտի դնան և ինչու են գնում, ուսանողներն է պակաս, թէ խմիչները, պատասխանեց էֆենդին անհոգ ծիծաղով։

Այս ծիծաղը աւելի վիրաւորեց ծերունու առանց դրան ևս վշտացած սիրտը։ Էֆենդին նկատելով այդ, փոխեց իր խօսքը.

—Դարդ մի արա, ամուսնէր խաչ, քանի որ Թօմաս էֆենդին կենդանի է, չի թողնի, որ քո գլխից մի մազ պակսի։

—Էյ ինչպէս չի պակսի... պատասխանեց ծերունին մի փոքր զայրացած ձայնով,—չեմ տեսնում, իմ տունը իմ աչքի առջև քանդում են... իմ կայքը իմ աչքի առջև բաժանում են... և ես զրկելու իրաւունք չունեմ...

Նա կրկին ցոյց տուեց զինուորներին.

—Այդ նրանց սովորութիւնն է։—Ճշմարիտ, երբ դասալիքներն կը մնան, մի ուրիշ կը վերառնեն։

—Դու ինքդ չու դիտես, ամուսնէր խաչ, երբ թուրքը հաչի տունն է մտնում, ձեռքը զարդակ չէ դուրս գալիս։ Բայց բանը դրանում չէ։ Պէտք է փառք տալ Աստուծն, երբ վիրաւորում է մարդու արարքին և ոչ կնոջին...

Ծերունին ամբողջ մարմնով դողաց։ Նա այժմ այնքան զայրուն էր դարձել, որ իւրաքանչիւր խօսքի ազդեցութիւն էր դարձել, որ իւրաքանչիւր խօսքի ներգործում էր նրա վրա։

—Ի՞նչ կայ, ինչ, յայտնվեց նա հանկարծութիւնից դուրս գալով,—եթէ կայ մի ուրիշ բան, ասա, էլ ինչու ես տանջում ինձ, եթէ մոռնելու եմ, թող չուտ մոռնեմ։

—Կասեմ, յոլորը կասեմ, ամուսնէր խաչ, համբերութիւն ունեցիր, պատասխանեց էֆենդին, այժմ աւելի հանգիստ և աւելի լուրջ կերպարանք ընդունելով։

Եւ նա սկսեց պատմել (զարմանալ էշերի կեանքից մի նոր առածի վրա հիմնելով իր միտքը) թէ ինչը չը պիտի քացի տայ խիտի դէմը, եթէ չի ցանկանում իր սոր վիրաւորել... Եւ այս առածից այն եզրակացութիւնը դուրս բերեց, թէ հաճիր այն եզրակացութիւնը դուրս բերեց, թէ հաճիր պէտք է զղջալ մեզնեն և չը հակառակվեն թուրքերին, մանաւանդ այդ պատերազմական օրերում։ Եւ օրինակ բերելով Վանի հղկելը, նա սկսեց ապացուցանել, թէ մեծ պետութիւնն է սկսեց ապացուցանել, թէ մեծ պետութիւնն է թուրքերին անհաւատարիմ լինելը։ Նա բացատրեց թէ ինչու Վանում թուրքերը ազատեցին մի քանի հազար հայոց խանութներ և կողոպտեցին նրանց ապրանքները —Որովհետև, ասաց նա, այնտեղ հայերը ռուսների համար լրտեսութիւն էին անում։ Այս բոլորից յետոյ, աւելացրեց նա, թէ այս պատերազմից հայերը ոչինչ օգուտ չը պիտի ստանան։ Եւ կրկին դառնալով դէպի հաւատարմութեան մէջերը, նա ասաց, թէ թուրքերը ազատեն վատ չեն, որքան մենք կարծում ենք, թէ հայերի վիճակը կրկնված է թուրքերի հետ, և այս պատճառով ամեն մի ազատամարտական խորհուրդ պէտք է ոչնչացնելու համարել։ Եւ դրա համար էֆենդին պ. Սամսոնի վարմունքը խիստ գովելի է համարում, և ամենևին չի վշտանալ, եթէ նա ազատվի կը պատժվի։ Միայն ցաւում է, որ նա նրանց պատճառով մի քանի մարդիկ ևս պիտի է պատժվի ենթարկվեն....

—Ինչ մարդկեր, կարեց ծերունին նրա խօսքը, ցունամփոփելով։

—Դու և քո երկու որդիներ՝ Հարությունը և և Ապան, և քո միւս երիրը—Վարդանը, պատասխանեց էֆենդին։

Հարությունը սատակ էր, և կարող էր մինչդամիրց ազատվածներ որդիների ծերունու։ Բայց ասենչանքներով լի կնոջը, մշտական գոնգը և տառապանքները այն ստիպեցան մեկ էին նրա սիրտը, որ կարողացաւ դիմանալ էֆենդու բօքից խօսքին, և պահպանելով իր հանգստութիւնը հարցրեց.

—Մենք ինչով ենք մեղաւոր։

—Օրհնած, այնպիսի մարմնոց հարցմունք ես անում, որ երեխան էլ չի անիլ։ Կարծես, ինքդ չը գիտես, թէ ինչով էք մեղաւոր, պատասխանեց էֆենդին դառն հեգնութեամբ։—Մի բոլորովին ազատ մարդ ինչով է մեղաւոր, որ նրան հիւանդի տեղ են դնում, նրա համար միայն, որ նա դուրս էր եկել ժամանակով կամ քօլերայով վարակված մի հասարակութեան մէջից և կանանում էր մի օտար երկիր գնալ, որ ազատվէր այդ պատերից։ Բայց նրան սատակեցի վրա բանում են, կոխում են մի ծակի մէջ և ոչնչան ծուխ ու մուխ են տալիս, որ հոգին դուրս է գալիս...

—Ուրեմն մենք էլ պէտք է ծակը կոխենք, հարցրեց ծերունին և նրա դէմքի խորշումների մէջ երևացին սարսափելի ցնցումներ, որ նրան էին սատակի բերելու։

—Այդ, պատասխանեց էֆենդին սառնասրտութեամբ։

—Բայց նա եկել էր Վանքի մասին առաջարկութիւն անելու, նրա ձեռքը խնդրելու և իր սէրը յայտնելու։ Ինչու բոլորը մոռացաս նա, ինչու այսպէս տանջում էր ողորմելի հոգը։ Թօմաս էֆենդի, ինչպէս վերը ասեցինք, աչքատես էր ծերունի տանուտէրին այնպիսի մի անեծանելի դրութեան մէջ դնել և այնպիսի մի համոզման բերել, որ ստիպված լինի մասնել, թէ իրանց փրկութիւնը միայն էֆենդիով կը լինի և Լալան պէտք է զոհվի այդ փրկութեան համար։ Որովհետև էֆենդին գիտէր, որ ծերունին հեշտութեամբ չի յոժարվի աղջիկը իրան կնութեան տալ մանաւանդ այն խօսքերից յետոյ, որ նա ասեց և զգացնեց, թէ էֆենդին զանազան երկրներում հիմներ է թողել, և իրը անկարող եղաւ ներելու այդ ճշմարտութիւնը։

Բայց էֆենդին նկատելով, որ ինքը չափը անցաւ, պէտք չէր այդ ստոյգան յանտանջեցնել ծերունուն, սկսեց նրան մխիթարել ասելով.

—Ինչ մի քանի օր ամուսնացված կը պահեն, իրաւ է, բայց այդ միայն ձեզ համար կը լինի։ Թօմաս էֆենդին գործը այնպէս է սարքել, որ ձեզ վնաս չի հասնի։

Ծերունին ոչինչ չը պատասխանեց։ Նա տեսնում էր մեծ զանգուածներ էֆենդու առաջ։ տանուտեան և այլ մեծ խօսակցութեան մէջ։ Նրա սրտում ծագեց մի միտք կասկած....

(Կը շարունակվի)